

LŐRINCZ RÓBERT

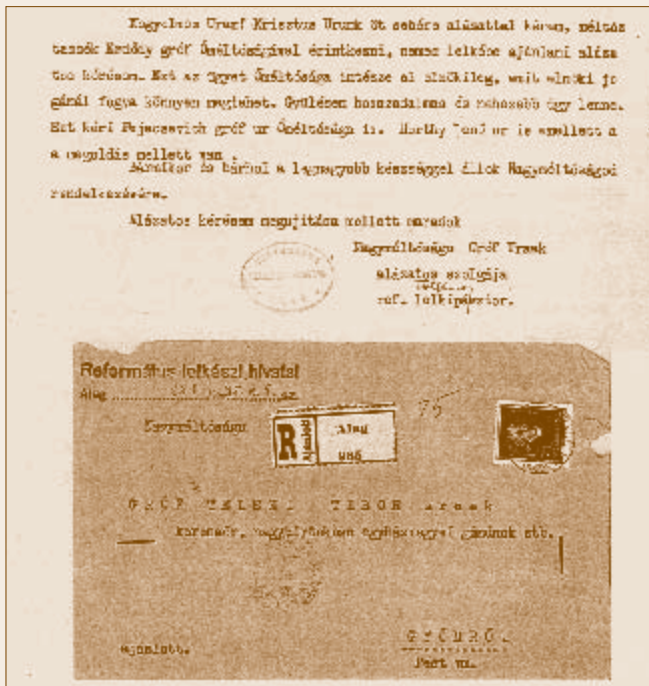
A Magyar Lovaregylet dunakeszi-alagi dokumentumai

I. rész: A református egyházzal kapcsolatos iratok

A közelmúltban értékes dokumentum-másolatokkal bővült a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár helyismereti gyűjteménye. Egy budapesti raktárrendezés során olyan, eddig ismeretlen egykori levelek, jegyzőkönyvek, vázrajzok kerültek elő, melyek a Magyar Lovaregylet Alaggal és Dunakeszivel kapcsolatos két világháború közötti ügyeit dokumentálják. Az Alagot „birtokló” és irányító Lovaregylet a szomszédos Dunakeszin is nagy befolyással rendelkezett, s több kérdésben innen is az egylet alagi gazdasági vezetőjéhez, Fichtner Károlyhoz kellett fordulni. A következő számainkban ezen –most előkerült – iratcsomók közül mutatunk be néhányat. Elsőként a helyi református egyházközséghez köthető anyagból válogatunk, mely többek közt fényt derít egy már réges-rég feledésbe merült (és meg nem valósult) Fóti úti templomépítési tervre is.

Az alag-dunakeszi református egyházközség 1921-es önállósulásáról lapunk egyik korábbi számában már részletesen beszámoltunk.¹ A gyülekezet első lelkészét, Kirner A. Bertalant a szolgálatban 1930 körül Tóth János váltotta, kinek levelezéséből képet kaphatunk az egyházközség akkori szűkös anyagi helyzetéről is.

A lelkész 1935. szeptember 5-én gróf Teleki Tibornak címzett levelében az egyházmegyei gondnok főúr közbenjárását kéri: „[...] Kegyelmes Uram! Én február óta nem kapok fizetést. Az egyházközség 2500 P-vel tartozik a múltból elmaradt illetmény címén. [...]” Tóth János jelzi, hogy már 1930-ban a Lovaregylet-höz fordult egy – korábban, az előző lelkésznek az egylet által biztosított földből befolyó – fizetési hozzájárulás tárgyában, ám az ügyben azóta sem történt semmi. Most arra kéri Teleki Tibort „méltóztassék Erdődy gróf Óméltóságával érintkezni, nemes lelkébe ajánlani alázatos kérésem”.

Tóth János levelének részlete

Pár nap múlva tényleg gróf Erdődy Rudolf, a Magyar Lovaregylet elnöke elé került az ügy, aki döntése előtt kikérte Fichtner Károly alagi gazdasági vezető véleményét. Fichtner a következőket jelentette: „[...] A commune után kapott Kirner – akkori ref. lelkész – az alagi birtokból 6-8 magyar hold földet bérbé – magyar holdanként 1. q rozsért[...] Kirner ref. lelkésznek eme bérlete nem volt javadalom jellegű – ez az ő magán vállalkozása volt[...] házilag kezelte és nem adta tovább albérlésre [...]... a földreformmal kapcsolatban a gr. Károlyi uradalom területéből a csomádi határban kapott a ref. egyh.község 15 kat. hold földet – ugyanennyit kapott akkor az alagi rom.kath egyházközség is. A helyzet tisztázása miatt beszéltem Tóth János jelenlegi ref. lelkész-szel is – akitől azt a felvilágosítást kaptam, hogy a kérvényében említett 10 kat. hold föld nagyságára és az abból befolyt állítólagos 1200.- Pengős bérjövödelemre vonatkozó értesülései Kirner – volt alagi ref. lelkésztől származnak. A tőle nyert információ és biztatás alapján adta be 1930-ban a kérvényét a Lovaregylet-höz, melyben a mindenkori lelkész részére évi 1200-1500 Pengőt kért. A földreform útján kapott 15. kat. holdat a ref. egyh.község adja bérbé és a bérösszeg is az egyh.község pénztárába folyik be – így az a lelkésznek nem képezi javadalmát. [...] Az alagi ref. egyh.községnek jelenleg circa 83.000.- Pengő tartozása van – a hitelezők minden fillérre ráteszik a kezüket – így két ízben az alagi imaházat is árvereztették – míg azt egy curiai döntvény az árverés alól mentesítette. A földreform útján kapott föld évi járadékát az egyh.község több ízben nem tudta fizetni – erre és más felmerült költségek kifizetésére adta a lelkész úr több ízben fizetése egy részét kölcsön az egyházközségnek és innen származik a kérvényében említett 2500.- Pengő összeg – amivel neki az egyh.község tartozik. [...]”

Erdődy gróf kedvezően bírálta el a kérdést, s 1935. szeptember 15-én Fichtner Károly már levélben értesíthette erről Tóth János lelkészt. „[...] van szerencsém közölni, hogy a Nagytiszteletű Úr részére a Magyar Lovaregylet Igazgatósága évenként 300.- Pengő összeg kifizetését rendelte el. Ezen összeget a Nagytiszteletű Úr alagi pénztárunknál bármikor felveheti, a jövőre nézve pedig az mindenkor az év közepén válik esedékessé.”

Az összeget inentől minden évben kifizették. Ez ügyben a következő levélváltás 1944 júniusában történt, amikor is Tóth Jánostól Bölcskei Géza vette át a református lelkészi teendőket. Fichtner Károly ekkor Mocsy Mihályhoz, a pesti református egyházmegye espereséhez intézett kérdést a kifizetéssel kapcsolatban.

Az esperes válaszában jelezte: „Hivatalosan igazolom, hogy az állásától felfüggesztett Tóth János alagi ref. lelképásztor úr helyettesítésével Bölcskei Géza helyettes lelkész úr van megbízva és így amennyiben a Magyar Lovaregylet Igazgatósága annakidején úgy határozott, hogy a 300.- P. tiszteletdíjat az aktív szolgálatot végző ref. lelképásztornak utalja ki, úgy a 300.- P-t méltóztassék Bölcskei Géza helyettes lelkész úrnak kifizetni.”

Érdeemes megemlíteni, hogy az egykori alagi-dunakeszi helyettes lelkész Bölcskei Géza, dr. Bölcskei Gusztáv

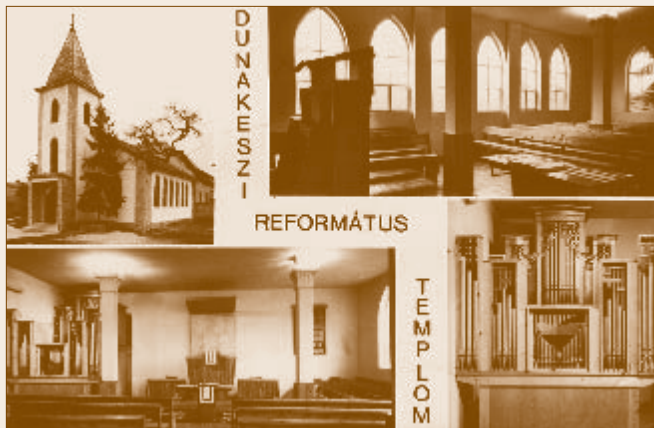

Bölcskei Géza

1 Lőrincz Róbert: Az Alag-Dunakeszi Református Egyházközség önállósulása In: Dunakeszi Helytörténeti Szemle, 2008. szeptember, 10.

püspöknek volt az édesapja, aki immár 1996 óta a Magyarországi Református Egyház zsinatának elnöke.

Az alagi-dunakeszi református gyülekezetben a kezdektől fogva élt a templomépítés vágya. A Szalay család által adományozott Huba utcai lakóházból kialakított imaház átépítése, bővítése ellenére is folyamatosan kicsinek bizonyult. 1957-ben az alapokig lebontott imaház helyén végre felépült a ma is használt templom.

Kevésbé ismert azonban, hogy már az 1930-as évek közepén karnyújtásnyi távolságban volt a templom felépítése, ám nem a mostani helyén, hanem egy, a Fóti út és a Batthyány utca kereszteződésével átellenben, a fenyves területén fekvő új telken. Erről tanúskodik az az iratköteg, amely a Lovaregylet és a református egyházközség által kötött megállapodást dokumentálja.

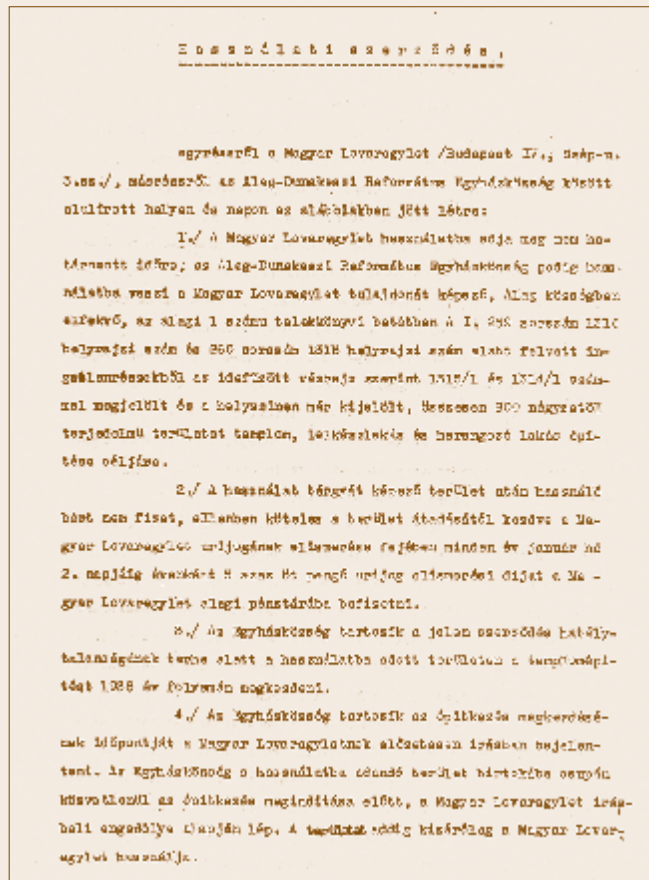
1936. december 20-án a fentebb már megismert alagi lovaregyleti „mindenes”, Fichtner Károly intézett levelet az egylet elnökéhez: „[...] a jelenlegi alagi imatermet rövidesen át kell építeni, mert összedőlésétől lehet tartani. A terület, ahol az imaterem fekszik jelenleg az alagi ref. egyházközség tulajdona, de csak azért, mert egy fennálló kuriai döntvény alapján az, amíg jelenlegi célját szolgálja el nem idegeníthető és el nem vehető. Lévéen az alagi ref. egyházközségnek állítólag 110.000.- Pengő adósága, ennek törlesztésére az imaterem és telke már három ízben lett elárverezve. Az első két árverés érvénytelen lett hiányos meghirdetés miatt, a harmadik árverést pedig a fentebb említett kuriai döntvény semmisítette meg.

Alag és Dunakeszi községekben összesen 1000 református vallású lélek lakik, ezeknek legalább is egy imaházra van szükségük. Építeniük kell, de mert telket nem vásárolhatnak – mivel azt azonnal elvonnák az adóság fejében – arra gondoltak, hogy templomépítés céljára a területet örökbérletként kérik a Lovaregylettől. Indokolta ezen terüket az is, hogy az a hely, ahol jelenlegi imaházuk áll, ily célra alkalmatlan, mivel egy eldugott utcában fekszik. Kérnének ők a M. Lovaregylettől a Horthy Miklós úton² a Lövölde és orvos lakás közötti területből 8-900 □ öl területet.”

Egy hónap múlva, 1937. január 16-án a Lovaregylet budapesti központjából levél érkezett az alagi református lelkeszi hivatalba. „A Magyar Lovaregylet elnökségéhez intézett kérvényükre válaszulva értesítjük, hogy a kért, Alagon, a Horthy Miklós út elején 800-900 négyzetöl területet egyházközség és parochia céljára Elnök Úr Önagyméltósága engedélyezte azzal, hogy úri jog elismeréséért évi 5 pengőt tartoznak fizetni.”

A telekbérleti-szerződés intézésével a Lovaregylet Fichtner Károlyt bízta meg, aki dr. Brodszky Dezső budapesti ügy-

védet kérte fel a szerződés megfogalmazására, hitelesítésére. A szerződés hosszas egyeztetési procedúra után 1938. április 30-ra elkészült, s az Erdődy Rudolf gróf aláírásával ellátott példányokat május elején Fichtner megküldte Tóth János lelkésznek.

Az eredeti szerződés első oldala

Használati szerződés,

egyrésről a Magyar Lovaregylet /Budapest IV., Szép u. 3. sz./, másrésről az Alag-Dunakeszi Református Egyházközség között alulírott helyen és napon az alábbiakban jött létre:

- 1./ A Magyar Lovaregylet használatba adja meg nem határozott időre az Alag-Dunakeszi Református Egyházközség pedig használatba veszi a Magyar Lovaregylet tulajdonát képező, Alag községben elfekvő, az alagi 1 számú telekkönyvi betétben A I. 259 sorszám 1314 helyrajzi szám és 260 sorszám 1315 helyrajzi szám alatt felvett ingatlanrészekből az idefüzött vázrajz szerint 1315/1 és 1314/1 számmal megjelölt és a helyszínen már kijelölt, összesen 800 négyzetöl területű terület templom, lelkészlakás és harangozó lakás építése céljára.
- 2./ A használat tárgyát képező terület után használó bért nem fizet, ellenben köteles a terület átadásától kezdve a Magyar Lovaregylet urijogának elismerése fejében minden év január hó 2. napjáig évenként 5, azaz öt pengő urijog elismerési díjat a Magyar Lovaregylet alagi pénztárába befizetni.
- 3./ Az egyházközség tartozik a jelen szerződés hatálytalanságának terhe alatt a használatba adott területen a templomépítést 1938 év folyamán megkezdeni.
- 4./ Az Egyházközség tartozik az építkezés megkezdésének időpontját a Magyar Lovaregyletnek előzetesen írásban bejelenteni. Az Egyházközség a használatba adandó terület birtokában csupán közvetlenül az építkezés megindítása előtt, a Magyar Lovaregylet

2 A mai Fóti út

írásbeli engedélye alapján lép. A területet addig kizárólag a Magyar Lovaregylet használja.

5./ A terület átadásától kezdve a használatba adott terület és a rajta létesítendő felépítmény után teljesítendő mindennemű kiadást, beleértve mindazokat a közterheket is, amelyek egyébként az ingatlan tulajdonosát terhelnék, az Egyházközség tartozik viselni olyképpen, hogy a Magyar Lovaregylet az ingatlan után a használat ideje alatt semmiféle költség ne terhelje.

6./ Az egyházközség a használatra átengedett területet kizárólag templom, lelkész- és harangozólakás céljára használhatja, annak használati jogát másra át nem ruházhatja és az ingatlant, vagy annak használati jogát meg nem terhelheti.

7./ Az Egyházközség tartozik a használatba vett területet – kivéve az orvos lakása felőli oldalán, ahol a kerítést a Magyar Lovaregylet tartja fenn – bekeríteni. A jelenleg, az út felőli oldalon ott álló kerítést a Magyar Lovaregylet tulajdonát képezi, miértis az Egyházközség tartozik azt lebontás után a Magyar Lovaregyletnek hiánytalanul kiszolgáltatni.

8./ A használatba vett területen álló fákat az Egyházközség csupán a Magyar Lovaregylet előzetes írásbeli hozzájárulása után vághatja ki. A kivágott fák minden megtérítés nélkül a Magyar Lovaregyletnek adandók át. A Magyar Lovaregylet már most leszögezi, hogy csupán annyi fa kivágását fogja engedélyezni, amennyi a létesítendő templom és a többi épület frontjának szabaddá tételéhez és bejárati út létesítéséhez feltétlenül szükséges.

9./ Ha az egyházközség a szerződés kikötéseinek eleget nem tenne, avagy attól akár részben, akár egészben eltérően rendelkezne, végül, ha a felépítmény feletti szabad rendelkezési joga bármely oknál fogva egészben vagy részben megszűnnék, a terület hasz-

nálati joga azonnal megszűnik és a használatba vett területet a felépítményekkel és minden tartozékaival együtt a Magyar Lovaregylet minden megtérítés nélkül azonnal visszaveheti.

10./ A jelen szerződéssel felmerülő mindennemű bélyeg és illetékfizetési kötelezettség kizárólag az Egyházközséget terheli.

11./ A jelen szerződéssel keletkező jogviszonyból netán származó perek tekintetében felek alávetik magukat hatáskör szerint a bpesti kir. járásbírószág illetve budapesti kir. törvényszék kizárólagos illetékességének.

Budapest, 1938. április hó 30.

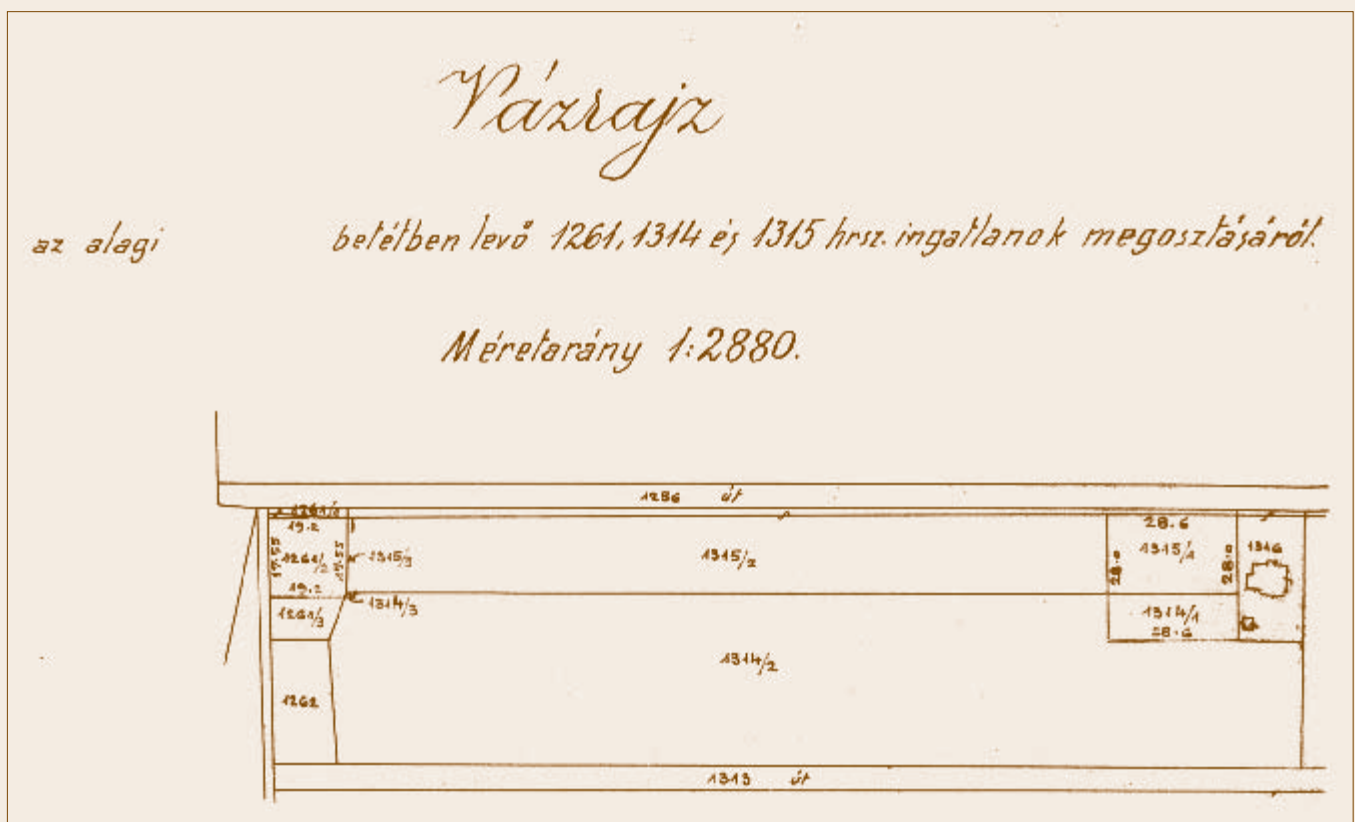
Magyar Lovaregylet nevében

Gf. Erdődi Rudolf s.k.

A szerződés tehát megkötött, ám a benne foglaltak nem valósultak meg. Ennek pontos okait nem ismerjük, de az előzményekből valószínűsíthető, hogy az egyházközség szűkös anyagi lehetőségei nem tették lehetővé az építkezés megindítását. (Érdekesség, hogy a reformátusokkal történt szerződéskötéssel egy időben a Magyar Lovaregylet az evangélikus egyházközséggel is megállapodott, és a Fóti úti telek ellentétes oldalán kihasított területen az evangélikus templom rövidesen fel is épült.)

Mint azt már fentebb is említettük, a ma is használt református templom felépítése végül majd húsz évvel később, 1957-ben történt a Huba utcában, az addigi imaház helyén. Ahogy a hivatalos templomtörténet írja:

„Ez akkor, az akkori körülmények között Isten valóságos csodája volt. Legyen áldott az építők hite, áldozata, imádsága!”

A Fóti úti telek megosztásáról készült korabeli vázrajz.

A telek jobb felső sarkában látható a református templom részére kijelölt 1315/1 és 1314/1 számú rész. (Mellette 1316 helyrajzi számmal Bayer Emil alagi orvos telke és háza található.) Az ingatlan bal felső sarkában az evangélikus egyház részére átadott 1261/2 és 1261/3 számú birtokrész, melyen az evangélikus templom felépült.